خبر

محور موضوعات دیدار پزشکیان و پوتین در روسیه از زبان جلالی

سفیر جمهوری اسلامی ایران در روسیه با اشاره به دیدار رؤسای جمهور دو کشور در مسکو؛ اعلام کرد که دکتر پزشکیان برای شرکت در مجمع کشورهای صادرکننده گاز به مسکو سفر خواهد کرد. کاظم جلالی، سفیر کشورمان در مسکو، در گفت‌وگو با ریانووستی در پاسخ به این سؤال که «آیا تاریخ دقیق سفر دکتر پزشکیان به مسکو مشخص شده است؟ کی قرار است ایشان به روسیه سفر داشته باشند و برنامه سفر چه خواهد بود؟»، اظهار کرد: جناب دکتر پزشکیان به‌منظور شرکت در اجلاس سران کشورهای صادرکننده گاز که روز سه‌شنبه ۲۷ اکتبر (پنجم آبان) برگزار خواهد شد، به مسکو سفر خواهند کرد. در حال برنامه‌ریزی جزئیات سفر ایشان هستیم. او همچنین درباره اینکه آیا قرار است رئیس‌جمهور کشورمان با پوتین دیدار کند؟ و موضوعات در این مذاکرات چه خواهد بود؟ گفت: دکتر پزشکیان در این سفر علاوه بر حضور در نشست سران کشورهای صادرکننده گاز با چند نفر از سران کشورهای حاضر در مسکو نیز ملاقات و گفت‌وگو خواهد کرد. ملاقات رؤسای جمهور دو کشور نیز تنظیم شده است. این دیپلمات کشورمان تصریح کرد: طی ماه‌های اخیر، رئیس‌جمهور پزشکیان و رئیس‌جمهور پوتین بارها با یکدیگر ملاقات و گفت‌وگو کرده‌اند. در همه ملاقات‌های انجام‌شده، طیف وسیعی از موضوعات مورد بحث قرار گرفته است. تعدد موضوعات متناسب با سطح همکاری‌های دو کشور و شرایط خطیر منطقه و جهان است. جلالی افزود: عمده موضوعات قابل بحث، همکاری‌های اقتصادی و تجاری بین ایران و روسیه خواهد بود. موضوعاتی مانند کریدور شمال - جنوب، امنیت انرژی، امنیت غذایی و توسعه مناسبات تجاری. در عین حال دو رئیس‌جمهور درباره موضوعات ژئوپلیتیک، بین‌المللی و سیاسی نیز تبادل نظر خواهند کرد. سفیر کشورمان در روسیه همچنین درباره اینکه آیا انتظار می‌رود که در جریان سفر دکتر پزشکیان ایران و روسیه قراردادها و توافقاتی را به امضا برسانند؟، ابراز کرد: در این سفر، سندی بین دو رئیس‌جمهور امضا نخواهد شد.

اسماعیلی: بیش از تحریم، خودتحریمی‌ها دست‌وپای بازرگانان و بخش خصوصی را بسته

معاون راهبردی و امور مجلس رئیس‌جمهوری با اشاره به ضرورت بازنگری در نظام تصمیم‌گیری اقتصادی کشور، گفت: بیش از تحریم‌ها خودتحریمی‌ها دست‌وپای بازرگانان و فعالان بخش خصوصی را بسته و خسته می‌کنند. محسن اسماعیلی در نشست راهبردی تجارت خارجی ایران، اظهار کرد: تدوین راهبردهای مورد توافق بخش خصوصی و دولت و همچنین عزم ملی برای نجات اقتصاد کشور از خطراتی که آن را تهدید می‌کند، امری ضروری است. اسماعیلی با اشاره به تأثیر تحریم‌ها بر اقتصاد کشور گفت: تحریم‌ها ما را به اندیشیدن بیشتر برای یافتن راه‌های بهتر ترغیب کرده‌اند. در این جنگ همه‌جانبه که دست‌کم از نظر ظاهری بیش از ۱۰ ماه است با آن مواجه هستیم، شاهدیم که دشمنان زورگو تمام اصول اخلاقی و موازین حقوقی را زیر پا گذاشته‌اند. معاون رئیس‌جمهور خاطرنشان کرد: موانعی که دشمنان بر سر راه تجارت ایجاد کرده‌اند صرف‌نظر از ممنوعیت‌های قانونی، از نظر اخلاقی نیز قبیح است. زشتی این اقدامات به جایی رسیده که حتی در مسیر تجارت دارو و غذا نیز مانع‌تراشی می‌کنند و امنیت غذایی و بهداشتی مردم را نادیده می‌گیرند. معاون راهبردی و امور مجلس رئیس‌جمهوری ادامه داد: با توجه به تجربه‌ای که از رفتار آنها در مناطقی مانند غزه داریم، این رفتارها شگفت‌آور نیست و از اینکه مجامع جهانی این نامردمی‌ها را بی‌هیچ واکنشی نظاره می‌کنند نیز تعجب نمی‌کنیم؛ اما به هر حال، این واقعیتی است که با آن مواجه هستیم. وی با اشاره به ظرفیت‌های داخلی کشور گفت: خوشبختانه هوش ایرانیان، تاب‌آوری مردم و سرمایه‌های متنوع و خدادادی این سرزمین، این امکان را فراهم کرده است که با وجود همه فشارها، تاب‌آوری ملی ما دنیا را به شگفتی وادارد. اسماعیلی با اشاره به اظهارات رئیس‌جمهوری آمریکا درباره تسلیم‌نشدن ایران در برابر فشارها افزود: رئیس‌جمهوری آمریکا چند بار به‌صراحت گفته است که تعجب می‌کند چرا ایران با وجود فشارهایی که به آن وارد کرده‌اند، تسلیم نمی‌شود و هر کشور دیگری بود، تسلیم شده بود. این اظهارات نشان می‌دهد که آنها نه با فرهنگ ما آشنا هستند و نه با داشته‌ها و ظرفیت‌های کشورمان. این موضوع نشانه‌ای از آن است که اگر با یکدیگر متحد باشیم، می‌توانیم بر آنچه برای کشورمان تدارک دیده‌اند، غلبه کنیم.

پرونده

علی‌اصغر زرگر در گفت‌وگو با «شرق» بیان کرد:

نظام صهیونیستی با ایجاد بحران سرپا است

شرق: علی‌اصغر زرگر در تحلیل تأثیر معادلات انتخاباتی اسرائیل و ایالات متحده بر سیاست‌های بنیامین نتانیاهو و دونالد ترامپ در قبال ایران، بر این باور است که انتخابات پیش‌رو هنوز به مرحله‌ای نرسیده‌اند که بتوان آنها را عاملی تعیین‌کننده در تصمیم‌گیری درباره احتمال ازسرگیری جنگ با ایران دانست. این استاد دانشگاه در عین حال معتقد است تهران، با اتخاذ راهبرد خرید زمان تا روشن‌شدن وضعیت سیاسی نتانیاهو و ترامپ پس از انتخابات کنست و کنگره آمریکا، می‌کوشد ضمن حفظ آمادگی و ظرفیت‌های راهبردی خود، تحولات پیش‌رو را رصد کند و متناسب با آنها تصمیم بگیرد. به باور این تحلیلگر ارشد مسائل سیاست خارجی، چنین رویکردی را نمی‌توان به معنای فقدان راهبرد یا انفعال سیاسی تلقی کرد؛ چراکه تهران همچنان از ابزارها و اهرم‌های لازم برای حفظ موازنه و تأمین منافع خود برخوردار است. آنچه در ادامه می‌خوانید، حاصل گفت‌وگویی با علی‌اصغر زرگر است.

●●●

برخی تحلیلگران بر این باورند که در صورت وقوع جنگی دیگر علیه ایران، معادلات و ملاحظات انتخاباتی، به‌ویژه انتخابات اسرائیل، نقشی تعیین‌کننده در زمان‌بندی و تصمیم‌گیری درباره آغاز جنگ خواهند داشت. شما نیز میان تحولات انتخاباتی و احتمال وقوع جنگ مجدد علیه ایران ارتباطی معنادار قائل هستید؟ در صورت پذیرش چنین ارتباطی، آیا می‌توان احتمال داد که حمله احتمالی پیش از برگزاری انتخابات، یعنی در روزهای پیش‌رو صورت گیرد یا اینکه وقوع آن به دوره پس از انتخابات موکول خواهد شد؟

معمولا این نوع تحلیل‌ها در زمره تحلیل‌های احتمالاتی قرار می‌گیرند. البته در ریاضیات نیز مبحثی تحت عنوان احتمالات وجود دارد که از مباحث علمی به شمار می‌رود.

مگر سیاست هم نمی‌تواند علم احتمالات باشد؟

چرا و به همین دلیل هم درباره جنگ مجدد علیه ایران و احتمال وقوع آن قبل یا بعد از انتخابات اسرائیل و آمریکا، باید مجموعه‌ای از عوامل و متغیرها را در نظر گرفت. نخستین مسئله این است که اساسا اهداف احتمالی این جنگ چه خواهد بود؟ آیا آمریکایی‌ها تاکنون به اهدافی که برای خود تعیین کرده بودند، دست یافته‌اند یا خیر؟ در حال حاضر به دنبال تحقق چه اهدافی هستند؟ این پرسش‌ها در ارزیابی احتمال وقوع جنگ اهمیت دارند. عامل دوم، میزان برخورداری ایران از توان بازدارندگی برای جلوگیری از وقوع جنگ است. به نظر می‌رسد جمهوری اسلامی ایران بر این باور است که از بازدارندگی کافی برخوردار است. در نتیجه، با نوعی تهدید متقابل مواجه هستیم؛ به این معنا که همان‌گونه که طرف مقابل ایران را تهدید می‌کند، ایران نیز متقابلا طرف مقابل را تهدید می‌کند. نیروهای نظامی ایران نیز با تأکید بر همین توان بازدارندگی، به آمریکایی‌ها هشدار می‌دهند که هرگونه اقدام نظامی علیه ایران، در نهایت به شکست منجر خواهد شد. عامل دیگری که به اعتقاد من باید به آن توجه شود، فضای بین‌المللی و همچنین شرایط داخلی آمریکا و اسرائیل است. به نظر می‌رسد نه افکار عمومی بین‌المللی و نه حتی بخش‌هایی از افکار عمومی در آمریکا و اسرائیل، چندان خواهان وقوع جنگی دیگر نیستند. بنابراین اگر تصمیمی برای آغاز جنگ اتخاذ شود، احتمالا این تصمیم در عالی‌ترین سطوح حاکمیت آمریکا گرفته خواهد شد. با این حال، مقامات آمریکایی نیز ناگزیرند تا حدودی به افکار عمومی جامعه خود توجه کنند و نمی‌توانند بدون در نظر گرفتن شرایط و مطالبات داخلی، هر تصمیمی را که می‌خواهند به اجرا بگذارند.

افزون بر این، فضای بین‌المللی و مواضع کشورهای مختلف نیز اهمیت فراوانی دارد. از قدرت‌های بزرگ جهان مانند چین و روسیه گرفته تا کشورهای حوزه خلیج فارس و دولت‌های اروپایی، همگی به‌نوعی در شکل‌گیری فضای سیاسی و بین‌المللی مؤثر هستند. به نظر می‌رسد دولت‌های بسیاری در مناطق مختلف جهان با افزایش تنش و وقوع جنگی مجدد مخالف هستند. برای نمونه، در نشست روز جمعه آنکارا که با حضور وزیران امور خارجه چند کشور برگزار شد، سه کشور اروپایی، یعنی آلمان، فرانسه و انگلستان، موسوم به تروئیکای اروپایی، بار دیگر تأکید کردند که مسئله ایران از طریق جنگ حل‌وفصل نخواهد شد. این موضع‌گیری در شرایطی صورت گرفت که ایران، با توجه به فعال‌سازی سازوکار ماشه از سوی این کشورها، عملا هرگونه مداخله آنها را در موضوع هسته‌ای خود رد و اعلام کرده بود آنها دیگر نمی‌توانند در این مسئله نقشی ایفا کنند. با این حال، کشورهای اروپایی بار دیگر پیش‌قدم شدند و اعلام کردند که قصد دارند درخصوص مسائل هسته‌ای ایران با تهران مذاکره کنند تا از افزایش تنش و تشدید بحران جلوگیری شود.

مجموعه همه نکاتی که گفتید، چه چیزی را نشان می‌دهد؟ باید منتظر جنگ بود؟

مجموع این تحولات نشان می‌دهد که افکار عمومی جهان و به‌ویژه دولت‌های کشورهای مختلف، با افزایش تنش و وقوع جنگی دیگر موافق نیستند. بنابراین همه این عوامل در محاسبه احتمال وقوع جنگ تأثیرگذار هستند.

به نظر می‌رسد شما در تحلیل خود بیشتر روی انتخابات آمریکا و معادلات ترامپ تمرکز کردید تا انتخابات کنست و ملاحظات اسرائیل و شخص نتانیاهو؟

اگر بخواهیم به مسئله اصلی و پرسش مشخص شما یعنی تأثیر انتخابات و به‌ویژه نقش نتانیاهو و اسرائیل بپردازیم، باید به این نکته توجه کنیم که اسرائیلی‌ها اساسا از زمان تشکیل این رژیم در سال ۱۹۴۸ تاکنون، همواره در شرایطی بحرانی زندگی کرده‌اند. آنها نه‌تنها در زمینه مرزهای جغرافیایی و زمینی، بلکه در حوزه مرزهای سیاسی، دفاعی و نظامی نیز هیچ‌گاه نتوانسته‌اند وضعیت کاملا مشخص و تثبیت‌شده‌ای برای خود تعریف کنند. به نظر می‌رسد ساختار سیاسی اسرائیل اساسا حیات خود را در شرایط بحرانی تعریف می‌کند و با ایجاد بحران‌های مختلف می‌کوشد نظام صهیونیستی را سرپا نگه دارد. از این منظر، در ارزیابی احتمال وقوع جنگ، چه پیش از انتخابات آمریکا و اسرائیل و چه پس از آن، نباید صرفا به تصمیمات شخص ترامپ توجه کرد. به اعتقاد من، ترامپ به‌تنهایی تصمیم‌گیرنده نیست؛ اسرائیلی‌ها نیز به‌نوعی اهرم‌های تأثیرگذاری بر تصمیمات او در اختیار دارند و می‌توانند جهت‌گیری‌های او را تحت تأثیر قرار دهند. با توجه به مجموعه مسائل و عوامل موجود، اسرائیلی‌ها می‌توانند بازیگری غیرقابل پیش‌بینی باشند.

پس اگر معتقدید که انتخابات تعیین‌کننده، انتخابات کنست است و تصمیم‌گیر نهایی، نتانیاهو است، انتخابات کنست چه معادلاتی را در قبال جنگ احتمالی با ایران رقم می‌زند؟

به نظر من نتانیاهو اگر احساس کند که در موقعیت پیروزی قرار دارد و حزبش از جایگاه مناسبی برخوردار است، احتمالا از آغاز جنگ خودداری خواهد کرد؛ مگر آنکه شرایط به‌گونه‌ای پیش برود که احساس کند با یک وضعیت بازدارنده و محدودکننده جدی مواجه شده و بخواهد از طریق ایجاد شرایط جنگی، انتخابات را متوقف کند یا به تعویق بیندازد؛ برای مثال، با این استدلال که اسرائیل در وضعیت جنگی قرار دارد و نمی‌توان انتخابات را برگزار کرد. از سوی دیگر، اسرائیلی‌ها همچنان از جانب ایران احساس خطر می‌کنند. آنها در جریان تحولات گذشته دریافتند که ایران بسیار قدرتمندتر از آن چیزی است که تصور می‌کردند. این واقعیت نه‌تنها از سوی اسرائیلی‌ها و آمریکایی‌ها، بلکه از جانب بسیاری از استادان دانشگاه، استراتژیست‌ها و تحلیلگران نیز مورد توجه قرار گرفته است. ایران کشور بزرگی است که از دانشگاه‌های متعدد، ظرفیت‌های علمی و لایه‌های گوناگون قدرت برخوردار است. افزون بر این، ایران طی سال‌های گذشته راهبردی بلندمدت برای دفاع از خود تدوین کرده است. بنابراین بعید به نظر می‌رسد که با وقوع یک جنگ دیگر، حتی اگر زیرساخت‌های ایران هدف حمله قرار گیرند، کشور به‌سادگی تسلیم شود و پرچم سفید بالا ببرد. مجموعه این ملاحظات نشان می‌دهد که وقوع جنگ در کوتاه‌مدت چندان محتمل به نظر نمی‌رسد.

بعد از انتخابات چطور؟ آن زمان هم جنگ منتفی است؟

پس از انتخابات نمی‌توان احتمال وقوع جنگ را به‌طور کامل منتفی دانست؛ به‌ویژه آنکه ترامپ شخصیتی خودشیفته دارد و ممکن است در شرایطی قرار گیرد که دیگر امید چندانی به پیروزی حزبش در انتخابات بعدی نداشته باشد. در چنین وضعیتی، این احتمال وجود دارد که بار دیگر به انجام جنگ علیه ایران روی بیاورند.

جنگ در چه سطحی و با چه شدتی؟

حمله‌ای محدود و کوتاه‌مدت. برای مثال، ممکن است تأسیسات پالایشگاهی ایران را هدف قرار دهند یا درصدد ایجاد اختلال در سامانه گازی کشور برآیند. بنابراین نمی‌توان احتمال چنین اقداماتی را کاملا منتفی دانست.

در این بین پاسخ ایران حمله کوتاه و محدود را به یک جنگ گسترده و طولانی تبدیل نمی‌کند؟

یقینا ایران در مقابل هر حمله، ابزارها و اهرم‌های قدرتمندی در اختیار دارد. نخست آنکه اساسا امکان پیاده‌سازی و استقرار نیروی زمینی در خاک ایران برای طرف مقابل وجود ندارد؛ مگر آنکه بتوانند از طریق ایجاد اختلالاتی در برخی مناطق مرزی، شرایط خاصی به وجود آورند. مسئله دیگر، کابل‌های زیردریایی خلیج فارس و تنگه هرمز است که از منظر راهبردی اهمیت دارند و در صورت وقوع حمله، می‌توانند در زمره اهداف مهم و حساس ایران قرار گیرند. موضوع نفت نیز از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. ایران عملا بر بخش مهمی از نفت خلیج فارس و کشورهای هم‌جوار، اهرم فشار و تأثیرگذاری درخور توجهی دارد و این مسئله برای کشورهای جهان و به‌ویژه آمریکا بسیار حساس است. در نهایت باید به این نکته نیز توجه داشت که توان دفاعی ایران، برخلاف آنچه طرف مقابل ادعا می‌کند، به آن میزان تضعیف نشده است که امکان پاسخ‌گویی مؤثر را از دست داده باشد. ایران همچنان می‌تواند ضربات سنگینی به نیروی متجاوز وارد کند.

بنابراین اگر بخواهم مجموع این عوامل را جمع‌بندی کنم، باید بگویم که از یک سو ملاحظات و شرایط داخلی کشورهای متجاوز، از سوی دیگر فضای بین‌المللی و فشارهایی که جنگ بر اقتصاد جهانی وارد می‌کند و نوعی مخالفت گسترده با افزایش مجدد تنش و درگیری ایجاد کرده است و از سویی دیگر راهبرد مقاومت ایران و آمادگی این کشور برای واردکردن بیشترین میزان آسیب به طرف متجاوز در صورت وقوع تجاوز، همگی در کنار یکدیگر نقش بازدارنده دارند. در واقع، این راهبرد را می‌توان یکی از مؤلفه‌های اصلی بازدارندگی کنونی ایران دانست. بر همین اساس، با در نظر گرفتن مجموعه عوامل یادشده، احتمال وقوع جنگ در کوتاه‌مدت و پیش از انتخابات آمریکا و اسرائیل را چندان بالا نمی‌دانم؛ هرچند تهدیدها همچنان وجود دارند و آمادگی‌هایی نیز در جریان است. در نهایت، همچنان با مسئله احتمالات مواجه هستیم.

برخی معتقدند تهران در شرایط کنونی راهبردی مبتنی بر مدیریت زمان و به تعویق انداختن تشدید تنش‌ها را در پیش گرفته است تا دست‌کم تکلیف انتخابات کنگره آمریکا و انتخابات پارلمانی اسرائیل مشخص شود. بر اساس این تحلیل، ایران امیدوار است از یک سو با تضعیف موقعیت سیاسی نتانیاهو و احتمال کناررفتن او از قدرت و از سوی دیگر با کاهش اختیارات ترامپ در صورت تسلط دموکرات‌ها بر کنگره آمریکا، امکان تصمیم‌گیری و اقدام نظامی علیه ایران محدودتر شود. نخست، آیا اتخاذ چنین راهبردی در شرایط کنونی را می‌توان تصمیمی درست و مبتنی بر محاسبات واقع‌بینانه دانست؟ به بیان دیگر، آیا ایران باید در مقطع فعلی منتظر بماند تا نتیجه تحولات انتخاباتی در آمریکا و اسرائیل مشخص شود و سپس بر اساس معادلات جدید تصمیم‌گیری کند؟

شاید در شرایط کنونی چاره دیگری وجود نداشته باشد جز راهبرد خرید زمان.

چرا؟

چون ما در موقعیتی نیستیم که بتوانیم حملات پیش‌دستانه‌ای علیه اسرائیل یا آمریکا انجام دهیم. البته دسترسی مستقیم به خاک آمریکا نیز برای ایران امکان‌پذیر نیست و در عمل، صرفا پایگاه‌ها و منافع آمریکا در منطقه می‌توانند در معرض چنین اقداماتی قرار گیرند. از سوی دیگر، هرگونه حمله پیش‌دستانه می‌تواند پیامدهای منفی متعددی، چه در سطح بین‌المللی و چه در سطح منطقه‌ای، به‌دنبال داشته باشد. چنین اقدامی ممکن است کشورهای منطقه و حتی آمریکا را در مواضع خود جری‌تر کند و به آنها جسارت بیشتری برای ادامه تجاوز علیه ایران بدهد. بنابراین، ایران در شرایط کنونی با محدودیت‌هایی مواجه است و شاید چاره‌ای جز اتخاذ سیاستی مبتنی بر انتظار و حفظ آمادگی نداشته باشد.

منظور از سؤال من لزوما بُعد نظامی و حمله پیش‌دستانه نیست. نمی‌توان با مذاکره معادلات را تغییر داد و دیگر به دنبال سیاست خرید زمان و امید به تغییر و تحولات در اسرائیل و آمریکا بعد از انتخابات نبود. به بیان روشن‌تر نمی‌توان با مذاکرات شرایط را به شکل مستقل مدیریت کرد و همه‌چیز را به اما و اگر و آینده نامعلوم پس از انتخابات اسرائیل با آمریکا گره نزد؟

سؤال شما قدری خوش‌بینانه است... .

خوش‌بینانه! چطور؟

وقتی آمریکایی‌ها حاضر به مذاکره نیستند و ترامپ نیز بار دیگر ایران را تهدید می‌کند و خواستار تسلیم‌شدن کشور در برابر اراده و اهداف آمریکا می‌شود، کشوری مانند ایران چه گزینه‌هایی در اختیار دارد؟ طبیعتا ایران ضمن آنکه باید توانمندی‌های خود را تقویت کند و اهداف احتمالی جنگی خود را به‌روشنی مشخص سازد، ناگزیر است تحولات را زیر نظر بگیرد و منتظر بماند تا مشخص شود طرف متجاوز چه تصمیمی خواهد گرفت و چه اقدامی انجام خواهد داد. به نظر می‌رسد این همان وضعیتی است که ایران در حال حاضر با آن مواجه است.

و این سیاست خرید زمان لزوما به سود ایران است؟

نه لزوما، ممکن است گذشت زمان به سود ایران تمام نشود. چون از زمانی که حزب ترامپ احتمالا بخشی از قدرت خود را در انتخابات از دست بدهد تا زمانی که نمایندگان جدید در کنگره مستقر شوند، فاصله‌ای زمانی وجود دارد. گفته می‌شود ترامپ ممکن است بخواهد از همین فرصت برای پیشبرد اهداف خود استفاده کند. به همین ترتیب، نتانیاهو نیز ممکن است برای خریدن زمان و تأثیرگذاری بر معادلات انتخاباتی یا تعیین نخست‌وزیر، به راه‌اندازی جنگی دیگر متوسل شود تا بتواند موقعیت سیاسی خود را حفظ کند.

گفت‌وگوی کامل را در سایت شرق بخوانید

جدول ۵۴۴۱ طراح: بیژن گورانی

افقی:
۱- تباه‌کننده- از آثار هومر، حماسه‌سرای یونانی- کوزه ۲- غذای معروف شیرازی- نوعی آسانسور هوایی برای جابه‌جایی انسان در مناطق کوهستانی ۳- آب‌فشان- واهمه- تخم‌مرغ انگلیسی ۴- خالکوبی- برگه کوچک مقوایی- اقدام‌کننده به کاری ۵- اصلی‌ترین ماده غذایی آسیا- یک‌ششم ملک- جلگه پست در شمال ترکمنستان ۶- سیاستمدار- هوشیار- پسران عرب ۷- گلی زیبا- تندرست- همچنین ۸- جاذبه- تاج ۹- گاهی سوار گاری می‌شود- سوراخ- ترحم ۱۰- عنصری از گروه گازهای نجیب- نرم- خودروی زره‌پوش ۱۱- آرشه- غذای خرگوش- خواب خیال‌انگیز ۱۲- میوه خوشه‌ای- لغوکردن- اسب قهوه‌ای ۱۳- ساز استاد حسن ناهید- بیهوده- گردهمایی ۱۴- جزیره پناهگاه حیات وحش در استان گلستان- آلبومی با آواز شهرام ناظری ۱۵- حرف اول- مخاطب رادیویی- استانی در سوریه

عمودی:
۱- مکتب‌ها- نوعی قایق پارویی- کوچک‌ترین واحد یک تصویر متحرک سینمایی ۲- تکرارش دهان‌سوز می‌شود- مسیحی- آشپز نیکوکار ضحاک ۳- رمان مشهور عباس معروفی- حرف آزاردهنده ۴- انبار اجناس- دل‌انگیز- آلوده به ننگ ۵- ماده آرایشی ناخن- جهانگرد- مجرای تهویه هوا ۶- دعاهای زیر لب- برج دیدنی فرانسه- جاری ۷- رودی جاری در مازندران- باد موافق کشتی- میوه‌ای تابستانی ۸- سیلی- ورزش توپ و راکت- فیلمی ساخته رسول ملاقلی‌پور- نفس خسته ۹- رها- واحدی برای اندازه‌گیری زاویه- فدراسیون جهانی کشتی ۱۰- شهری در استان بوشهر- گشاینده قفل- اسباب‌بازی نوزادان ۱۱- ریاضیدان فرانسوی قرن هفدهم- زمان تعیین‌شده برای انجام کاری- از حروف مقطعه قرآن ۱۲- مدار صفردرجه زمین- سمت چپ- مقابل ۱۳- دشنام‌دادن- گازی سمی که قابلیت انتشار آن در محیط بسیار زیاد است ۱۴- صحرانشین- از نام‌های حضرت فاطمه(س)- مخترع تلفن ۱۵- صدای گریه بچه- مجموعه‌داستانی نوشته منیرو روانی‌پور- ترساندن

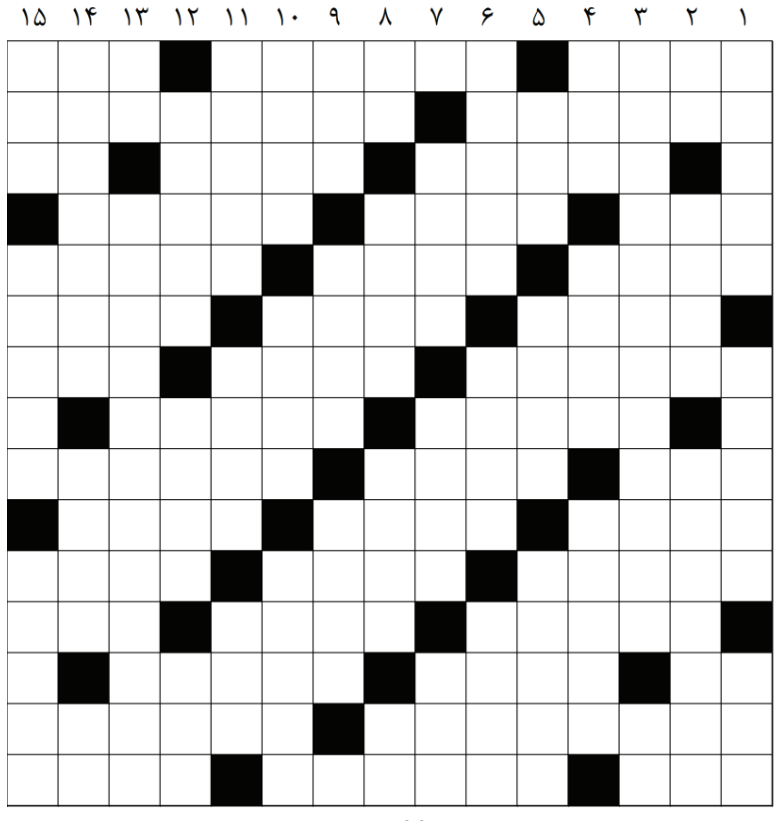

حل سودوکو ۴۳۳۶

۶	۱	۵	۴	۲	۹	۳	۷	۸
۸	۹	۷	۳	۵	۱	۶	۲	۴
۳	۲	۴	۷	۸	۶	۹	۱	۵
۵	۸	۱	۹	۶	۳	۲	۴	۷
۹	۷	۲	۱	۴	۸	۵	۶	۳
۴	۳	۶	۲	۷	۵	۸	۹	۱
۲	۶	۳	۸	۱	۷	۴	۵	۹
۱	۵	۹	۶	۳	۴	۷	۸	۲
۷	۴	۸	۵	۹	۲	۱	۳	۶

۱	۹	۵	۴	۸	۲	۳	۶	۷
۸	۴	۶	۱	۳	۷	۵	۹	۲
۲	۷	۳	۹	۶	۵	۸	۱	۴
۴	۸	۱	۳	۷	۹	۶	۲	۵
۳	۶	۲	۵	۴	۸	۱	۷	۹
۹	۵	۷	۶	۲	۱	۴	۸	۳
۵	۲	۸	۷	۱	۴	۹	۳	۶
۷	۳	۴	۸	۹	۶	۲	۵	۱
۶	۱	۹	۲	۵	۳	۷	۴	۸

حل جدول ۵۴۴۰

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	ش	ه	ر	ب	ا	ن	و	■	ر	ج	ع	ت	■	و	ش
۲	ت	ف	ا	ل	■	گ	ر	س	ن	ه	■	ش	ر	ن	گ
۳	■	ت	ک	ا	پ	و	■	ا	د	ا	پ	ت	ه	■	ف
۴	ر	ت	■	گ	ش	ن	ی	ز	■	ن	ی	ک	ب	خ	ت
۵	ط	ی	ا	ر	ه	■	ش	م	ا	ی	ل	■	ا	م	ی
۶	و	ر	ع	■	ه	و	م	ا	ن	■	و	ر	ن	ی	■
۷	ب	■	ل	ه	ا	ک	■	ن	ه	ف	ت	ن	■	د	ب
۸	ت	م	ی	م	■	ی	ا	م	ا	ل	■	گ	ا	ه	ی
۹	ی	ت	■	ا	ک	ل	ی	ل	■	ک	ف	ی	ل	■	ر
۱۰	■	خ	م	ی	ر	■	ک	ل	ا	ه	ک	■	ا	ک	و
۱۱	م	ل	س	■	ب	ا	س	م	ه	■	س	م	ن	ا	ن
۱۲	ا	ف	ت	ت	ا	ح	■	ت	ر	ا	ن	ه	■	ت	ی
۱۳	ف	■	ق	و	س	ق	ز	ح	■	چ	ی	ت	گ	ر	■
۱۴	و	ا	ل	ه	■	ا	و	د	س	ا	■	ا	د	ی	ب
۱۵	ق	ی	■	م	ظ	ف	■	ر	م	ر	ز	ب	ا	ن	ی

سودوکو سخت ۴۳۳۷

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

			۷		۶			۱
۲		۶	۹					۸
۷	۹		۲				۶	۳
	۸	۷						۲
۵						۱	۷	
۱	۶				۸		۲	۷
۹					۱	۸		۵
۴			۵		۷			

قانون‌های حل جدول سودوکو
۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.
۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

سودوکو ساده ۴۳۳۷

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

		۱	۷		۹			۳
۶			۸			۱		۷
				۶	۴			
۷						۵		
	۴	۸				۲	۱	
		۹						۴
			۳	۸				
۸		۴			۷			۱
۹			۶		۲	۳		

سودوکو
سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.